

5.Sınıf

SOSYAL BİLGİLER DERSİ II.ÜNİTE 1.BÖLÜM FASİKÜLÜ

A.VAHAP GÖZENELİ
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENİ

Ü2/B1

Adı ve Soyadı : _____

Sınıfı : _____

Numarası : _____

Kazanım SB.5.2.1. : Somut kalıntılardan yola çıkarak kadim uygarlıkları insanlık tarihine katkılarını fark eder.

Uygarlıkları Öğreniyorum

Uygarlık((Medeniyet): Bir ülkenin veya bir toplumun maddi ve manevi varlıklarını; düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tümünü uygarlık denir.

Tarih: Geçmişte yaşanmış olayları neden-sonuç ilişkisi içinde yer ve zaman göstererek , belgelere dayanarak, objektif bir şekilde inceleyen bilim dalıdır.

- Tarihi olayları daha kolay öğrenebilmek için tarih belirli bölümlere ayrılmıştır.(Çağ-Yüzyıl gibi)
- Tarihin başlangıcı yazının bulunması olarak kabul edilir. Yani tarih yazının bulunması ile başlar.
- Yazının icadından önceki dönemler tarih öncesi dönemler, yazının icadından sonraki dönemler ise tarihi devirler olarak sınıflanır.
- Tarih öncesi devirler kullanılan eşyalara göre ayrılmıştır. (Taştan eşyaların yapıldığı döneme Taş devri, Madenden yapıldığı döneme de Maden devri denmiştir.)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YERLEŞME: Yerleşme, insanlar için her zaman önemli olmuştur. Nasıl ki günümüzde insanlar yerleşmek için elverişli koşullara sahip yerleri tercih ediyorlarsa, geçmişte de insanlar yerleşmek için uygun ve güvenli yerleri tercih etmişlerdir. İlkçağ uygarlıklarının yerleştiği alanlara baktığımızda;

- İklim şartlarının uygun, ➢ Su kaynaklarının bol, ➢ Tarıma elverişli,
  - Ticaret yolları üzerinde ve ➢ Güvenli yerler oldukları görülür.
- Başlangıçta daha çok mağaralarda ve korunaklı yerlerde yaşayan, avcılık ve toplayıcılıkla hayatlarını sürdüren insanlar, zamanla yerleşik hayat geçerek köyler kurmuşlar ve toprağı işleyerek üretici konuma geçmişlerdir. Hayvanları evcilleştirerek onlardan yararlanma yola gitmişlerdir.

Ülkemizde tarih öncesi döneme ait ilk yerleşim yeri Konya Çatalhöyük'tür.

- Bu dönemde insanlar tarım yapabilecekleri alanlara ve su kenarlarına yerleşmişler, güvenlikleri için birbirine bitişik evler yapmışlardır.
- Daha sonraki dönemde şehirler kurulmuş, ticaret gelişmiş ve insanlar kendilerini korumak için şehirlerinin etrafını kalın duvarlarla çevirmişler ve ordular meydana getirmişlerdir.

Milat: Hz. İsa'nın doğumu Milat olarak kabul edilir ve "0" yılıdır. Hz. İsa'nın doğumundan önceki dönemlere **Milattan Önce (M.Ö)**, Hz. İsa'nın doğumundan sonraki dönemlere de **Milattan Sonra (M.S)** denir.

Yüzyıl: 100 senelik zaman dilimine denir. **Asır** olarak da bilinir.
Çağ (Devir): Benzer sosyal ve siyasi olayların yaşandığı döneme verilen isimdir. İlk çağ, Orta çağ gibi.

Bilgi: Bir tarihin hangi yüzyıla ait olduğunu bulmak için; son iki basamağı silinir ve kalan sayıya 1 (bir) ilave edilir.

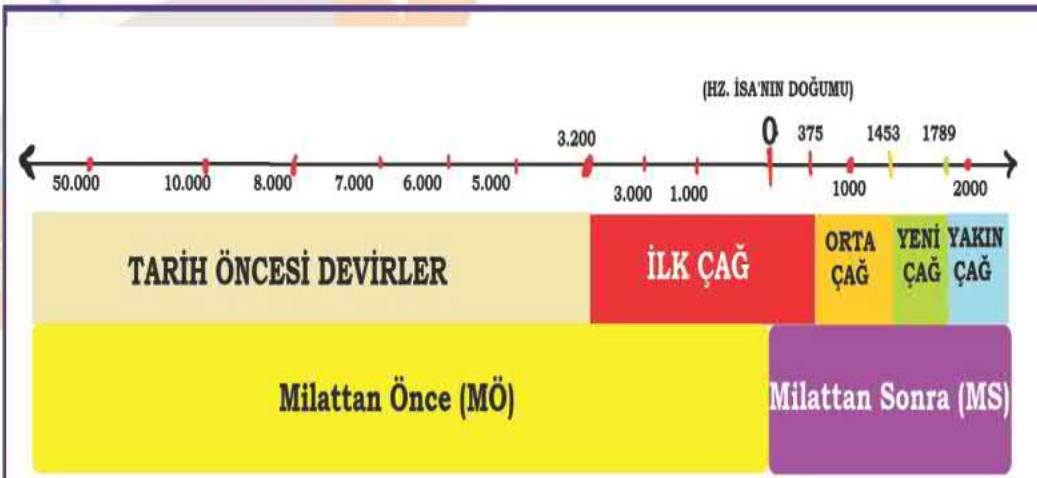
Örnek: 1998 = 1998 geriye 19 kalır. 19+1= 20. yüzyıl olarak buluruz.

Örnek: 657= 657 geriye 6 kalır. 6+1 = 7. yüzyıl

Kısaca 4 basamaklı tarihlerde ilk 2 basamağa, 3 basamaklı tarihlerde ilk basamağa 1 ilave edilir.1 ve 2 basamaklı tarihler her zaman 1.yüzyıldır.Verilen tarihin başında Millattan Önce (MÖ) yoksa her zaman Millattan (MS) sonradır

Tarihi çağlar **Yazının bulunması** ile başlamıştır. Yazı bulunmadan önceki dönem tarih öncesi dönemdir. Tarih öncesi dönemde kullanılan aletlere göre sınıflanmıştır.

Tarih Şeridi (Zaman Şeridi): Tarihte yaşanan önemli olayların zamanını belirten çizelgedir.

1-Yontma Taş Devri

- *Tüketici toplum(avcı-toplayıcı)
- *İlk aletler yapılmış ve Ateş icat edilmiş.
- *Resim sanatının ilk ürünleri (Duvar resimleri) yapılmış.

2-Cıvalı Taş Devri

- *Üretici topluma geçildi.
- *İnsanlar TARIM yapmaya başlamıştır. Böylece; yerleşik yaşama geçilmiş, ilk köyler kurulmuş, özel mülkiyet kavramı oluşmuştur.
- *Hayvanlar evcilleştirildi
- *TİCARET(takas)başladı.
- *Seramik sanatı başladı.
- *Toprakta araç-gereçler yapılmaya başladı.

3-Maden devri

- a) **Bakır:** Bakırdan araçlar yapıldı
- b) **Tunç:** (Bakır+Kalay) Tekerlek bulundu.
- c) **Demir:** Araç-gereçler demirden yapılmaya başlandı.

Yazı icat edildi.

B) TARİHİ ÇAĞLAR

***Tarihi Çağlar YAZININ İCADI ile başlar. Yazıyı M.Ö. 3200'lerde SÜMERLER bulmuştur..

- 1) **İlk Çağ:** Yazının bulunmasından, Batı Roma İmparatorluğunun yıkılmasına kadar sürer. (M.Ö.3200-M.S.476)
- 2) **Orta Çağ:** 476'dan İstanbul'un Fethine kadar sürer. (476-1453)
- 3) **Yeni Çağ:** 1453'ten,Fransız İhtilaline kadar sürer. (1453-1789)
- 4) **Yakın Çağ:** 1789'dan,günümüze kadar olan süre.

İlk Çağ Uygarlıkları

Anadolu ve Mezopotamya bölgelerinde geçmişte birçok uygarlık yaşamıştır. Bu durumun sebebi Anadolu ve Mezopotamya bölgelerinin insan yaşamına uygun olmasıdır. **Anadolu**, günümüzde Türkiye topraklarının büyük bir kısmının olduğu bölgedir. Dicle ve Fırat Nehirleri arasında kalan bölge ise **Mezopotamya** olarak adlandırılır.

Tarih boyunca Anadolu;

- a) Verimli topraklara sahip olması,
- b) Su kaynaklarının bol olması,
- c) İkliminin yaşamaya elverişli olması
- d) Önemli ticaret yollarının kesiştiği bölgede olması sebebiyle bir çok uygarlığa ev sahipliği yapmış. Bu nedenle Anadolu'ya “ **MEDENİYETLERİN BEŞİĞİ** “ de denir.

Tarih öncesi çağlarda Anadolu'da yerleşim yeri olarak kullanılan yerlerden bazıları şunlardır:

- Yontma taş devri Karain Mağarası (Antalya)
- Cıvalı taş devri Çatalhöyük (Konya)
- Göbeklitepe (İbadet yeri) (Şanlıurfa)
- Maden devri Alacahöyük (Çorum)

GÖBEKLİTEPE UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİ'NDE

Disisleri Bakanlığı, Şanlıurfa'daki Göbeklitepe arkeolojik alanının, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Dünya Miras Listesi'ne girmesiyle Türkiye'nin söz konusu listeye kayıtlı alanlarının sayısının 18'e yükseldiğini duyurdu

Göbeklitepe,
"Dünyanın en eski tapınak
merkezi" kabul ediliyor

6 yıl önce UNESCO
Dünya Mirası Geçici
Listesi'ne alındı

42'nci Dünya Miras Komitesi
Toplantısı'nda UNESCO Dünya Kültür
Miras Listesi'ne kabul edildi

ANADOLU UYGARLIKLARI

HİTİTLER

- ❖ Başkenti **Hattuşas'tır**.(Çorum'da)
- ❖ M.Ö Kızılırmak nehri çevresinde kuruldu.
- ❖ Devleti Kral yönetir. **Kral, Başyargıç, Başrahip ve Başkomutan** görevlerini yerine getirir.
- ❖ **Kraliçe (Tavananna)** tarafından yönetilirdi.
- ❖ **PANKUŞ** Meclisinde önemli kararlar alınırdı.
- ❖ **ANAL** denilen yıllıklar tutarlar. Anallara Tanrıya hesap vermek için yenilgi-zaferleri yazılır.
- ❖ Çok Tanrıya inandıkları için "**Bin Tanrılı İl**" unvanı vardır.
- ❖ Anadolu da kurulan ilk medeniyettir.
- ❖ **KADEŞ ANTLAŞMASI** yapıldı. Tarihteki ilk antlaşmayı imzalamışlar.(Hitit & Mısır)
- ❖ Baraj, kanalizasyon, banyo, tuvalet yapılmıştır.
- ❖ İvriz ve Yazılı Kaya kabartmaları, Aslanlı Kapı önemli mimari eserleridir.
- ❖ Çivi Yazısını kullanmışlardır.

FRİGLER

- Başkenti Gordion(Ankara-Polatlı)
- Eşek kulaklı "**Midas**" meşhur kralıdır.
- Geçim kaynakları **TARIM ve HAYVANCILIK** olduğu için tarımı ve hayvancılığı korumak amaçlı sert kanunları vardır. (Bir öküz öldüren veya tarım aleti kıranın cezası idamdır.
- Çengelli iğneyi buldular. Bu iğnenin adı **FİBULA**'dır.
- Çivi kullanmadan mobilyalar yapmışlardır.
- **TAPATES** diye halı ve kilimleri vardır.
- **KİBELE**, bereket ve toprak tanrısıdır.
- Edebiyatta **FABL** türünde yazıları vardır.
- **TÜMÜLÜS (Kral mezarı)** adı verilen , tepe şeklinde topraktan yığma mezarları vardır.

! Unutmayınız

Pankuş'ta, Tavananna'nın da yer alması kadının yönetimde söz sahibi olduğunu gösterir.

Anallarda, olayların iyi ya da kötü diye ayırmaksızın yazılması, **Objektif (Tarafsız) tarih yazıcılığının** yapıldığını gösterir.

Hititler, Hiyeroglif yazısını Mısırlılardan, Çivi yazısını Asurlardan alması Kültürel etkileşime örnektir.

Friglerin Fibula adı verilen çengelli iğne yapması **Madencilikle** uğraştıklarını gösterir.

Tapates adı verilen halı kilimler yapmaları **Hayvancılık** ile uğraştıklarını kanıtlar.

Kralların, Tümülüs denen mezarlara değerli eşyaları ile birlikte gömülmesi **Ölümden sonraki yaşama (ahiret inancı)** inandıklarını kanıtlar.

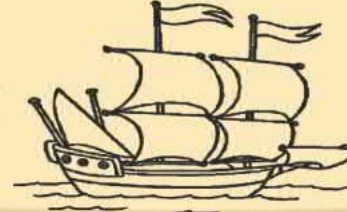
LİDYALILAR

- Başkentleri, Manisa Salihli yakınlarındaki **Sard (Sardes)** şehridir.Kara Ticareti ile uğraşırlar.
- Efes'ten başlayıp Mezopotamya'da biten **Kral Yolu'nu** inşa ettiler.
- Para'yı icat ettiler.Tarihte **MADENİ PARAYI** bulan ve kullanan ilk uygarlıktır. (M.Ö. 700). Böylece ticarete **TAKAS(Değiş – Tokuş)** Sistemi sona erdi.
- Madeni para kullanmaları MADEN İŞLEMECİLİĞİ konusunda ilerlemiş olduklarını gösterir. Ordusu,
- Paralı (Ücretli) Askerlerden oluşur. (Zenginlik)
- Karun kadar zengin olmak” deyiminde, Kral Krezus'un zenginliğine atıfta bulunulmuştur.

İYONLAR

İyonlar, Ege denizi kıyısında **Efes, Milet, Foça** gibi küçük şehir devletleri halinde kuruldular. Belli bir merkezleri yoktur. Deniz ticareti ile uğraşırlar. Deniz ticareti sayesinde hem zenginleştiler hem de farklı kültürleri tanıma fırsatı buldular. Fenikelilerden, Fenike alfabesini alıp kullandılar. **Özgür düşünceye** önem verdiler. Bilimsel çalışmalarda ileri gittiler. Bu nedenle birçok bilim adamı yetişmiştir.

Hipokrat (TIP)

Tales (Felsefe)

Heredot (Tarih)

Pisagor (Mate-

Selsus Kütüphanesi

Artemis Tapınağı

! Unutmayınız

Paranın bulunması ile;
1. Takas Usulüne son verilmiştir.
2. Ticaret canlanmıştır.
3. Alışveriş kolaylaşmıştır.

Ticaret ile birlikte
Kültürel etkileşim hızlanmıştır.

URARTULAR

Vangölü ve çevresinde kurulmuştur.

Başkentleri **Tuşpa**'dır. (Van)

Taş işçiliği, Madencilik,

Kuyumculukta ileri gitmişlerdir.

En önemli eserleri **Van Kalesi** ve

Şamran Kanalı'dır.

Mezalarını oda şeklinde yapıp
ölülerini eşyalarıyla birlikte
gömmüşlerdir.

Sulama kanalları yapmışlar. (Şamran
Kanalı)

Şamran Kanalı

Van Kalesi

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI

MEZOPOTAMYA ; İKİ NEHİR ARASINDA KALAN BÖLGEYE DENİR.
(Fırat ve Dicle arası)! ! Mezopotamya'daki yapılar topraktan yapıldığı için
günümüze kadar ulaşmamıştır

SÜMERLER

Site denilen şehir devletleri şeklinde yaşadılar.

En önemli şehir devletleri **Ur Uruk, Lagaş**'tır.

Patesi adı verilen Rahip Krallar tarafından yö-
netildiler.

Ziggurat adı verilen 7 katlı yapılar inşa ettiler.

Tekerleği buldular.

Yazıyı bularak Tarihi devirlerin başlamasını sağ-
ladılar.

Ay yılı esasına dayalı **Takvimi** buldular.

İlk yazılı kanunlar olan **Urugakina Kanunları**'nı
yaptılar.

En önemli destanları **Gilgameş Destanı**'dır.

! Unutmayınız

Zigguratlar'ın alt kat-
ları **Depo - Kiler**,
Orta katlar **Eğitim ve**
ibadet yeri, üst kat-
lar ise **Gözlemevi** ola-
rak kullanıldı.

Sümerlerin Takvimi
bulması **Astronomi** ile
uğraştıklarını göste-
rir.

ZİGGURAT BİNASI

GÖZLEMEVİ
RASATHANE

EĞİTİM VE
İBADETHANE

PAZAR YERİ VE ERZAK
DEPOSU

BABİLLER

Başkenti Babil'dir.

Kısasa Kısas esasına dayalı **Hammurabi Kanunları'nı** yaptılar.

Hammurabi Yasaları'ndan birkaç örnek:

Evin yıkılması ev sahibinin oğlunun ölümüne yol açarsa bu sefer de evi yapan kişinin oğlu ölüm cezasına çarptırılacaktır.

Bir hırsız duvar delerek bir eve girmişse girdiği deliğin önünde ölümle cezalandırılır.

Birini suçlayan ispata mecburdur. İspat edemezse öldürülür.

Mimari alanında geliştiler.

En Önemli Mimari eserleri arasında;

Babil Kulesi

Babilin Asma Bahçeleri

İştar Kapısı yer alır.

Babil Kralı Hammurabi

Babil Kulesi

ASURLULAR(ASURLAR)

❖ Başkenti Ninova'dır.

❖ **ASURBANİPAL** en önemli kralıdır.

❖ Dünyanın ilk kütüphanesi Ninova Kütüphanesidir.

❖ Anadolu'da Kayseri-Kültepe'ye gelmişler, ticaret yapmışlardır. Sümerlerden öğrendiği yazıyı Anadolu'da ticari ilişkiler kurarken Anadolu'dakilere öğrettiler.

❖ Anadolu'da **KARUM** Pazar yerlerini kurdular.

❖ Ordusu çok güçlüdür. Memurları ve postacıları vardı.

❖ Kral Yolu'nun bittiği yerdir.

! Unutmayınız

Babil Kulesi, Tanrıya yakın olmak ve ona ulaşmak amacıyla inşa edilmiştir.

Babil Asma Bahçeleri, Kraliçe Amytisin yeşillikleri ve vadileri özlemesinden kaynaklı yapılmıştır.

! Unutmayınız

Asurlar, Anadolu'ya yazıyı taşıyarak Anadolu'da Tarihi çağların başlamasını sağladılar.

Kayseri Kültepe - Kanış Karumu (Pazar yeri)